

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDEKİ İYİMSERLİK-KÖTÜMSERLİK VE YAŞAM TATMİNİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ATAR

19 Mayıs Üni., ayse.atar@omu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Suzan URGAN

19 Mayıs Üni., suzan.urgan@omu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Pınar ERDOĞAN

Karamanoğlu Mehmet Bey Üni., pinarerdogan@kmu.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı, Aralık 2019'da Çin'de ortaya çıkan ve tüm dünyaya yayılan Covid-19 salgını etkilerinin hissedildiği ilk üç ayda gerçekleşen iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmin düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırmadaki diğer amaç katılımcıların demografik değişkenlerine göre iyimserlik-kötümserlik ve yaşam tatmin düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Bu amaçla 412 katılımcıdan anket tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırmada toplanan verilere yapılan analizler sonucunda, katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Genel iyimserlik ve yaşam tatmini düzeyi genel kötümserlik düzeyinden yüksektir. Kadınların kötümserlik düzeyi erkeklerin kötümserlik düzeyinden, evli katılımcıların yaşam tatmin düzeyi bekâr katılımcıların yaşam tatmin düzeyinden, beyaz yakalı çalışan grubun iyimserlik ve yaşam tatmini düzeyi de diğer katılımcıların iyimserlik ve yaşam tatmin düzeyinden daha yüksek olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca en düşük gelir grubuna dahil olan katılımcıların yaşam tatmin düzeyinin tüm gruplardan daha düşük düzeyde olduğu ve bu düşük gelir grubuna sahip katılımcıların en yüksek kötümserlik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Salgınlar, İyimserlik, Kötümserlik, Yaşam Tatmini, Covid-19.

Jel Kodları: L20, M10, M19.

The Study of Optimism-Pessimism and Life Satisfaction in Terms of Demographic Variables During the Covid-19 Pandemic Period

Abstract

The Objective of this study is to determine the levels of optimism, pessimism and life satisfaction in the first three months when the effects of the Covid-19 epidemic that emerged in China in December 2019 and spread all over the world. Another objective of the study is to reveal whether there is a difference between optimism-pessimism and life satisfaction levels according to the demographic variables of the participants. For this purpose, data were collected from 412 participants using questionnaire technique. As a result of the analyzes made on the data collected in the study, significant differences were found among the participants' levels of optimism, pessimism and life satisfaction. General optimism and life satisfaction levels are higher than general pessimism. It was revealed that the pessimism level of the women is higher than the pessimism level of the men, the life satisfaction level of the married participants is higher than the life satisfaction level of the single participants, and the optimism and life satisfaction level of the white-collar

working group is higher than the optimism and life satisfaction level of the other participants. In addition, it was determined that the life satisfaction level of the participants in the lowest income group is lower than all the groups, and the participants with this low income group have the highest level of pessimism.

KeyWords: Outbreaks, Optimism, Pessimism, Life Satisfaction, Covid-19.

Jel Codes: L20, M10, M19.

1. GİRİŞ

Günümüzde çeşitli şekillerde meydana gelen afetler, sosyal yaşamdan çalışma yaşamına kadar insanların tüm hayatını radikal bir şekilde etkilemektedir. Bu afetlerden biri de salgınlardır. Son olarak Aralık 2019 tarihinde Çin'de ortaya çıkarak tüm dünyaya yayılmış olan Covid-19 pandemisi nedeniyle hem dünyada hem de Türkiye'de birçok önlem alınmak zorunda kalınmıştır (T.C.Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Covid-19 (Sars-CoV2 Enfeksiyonu) Rehberi, 2020).

Günlük rutinleri dışına çıkan insanların gelecekle ilgili öngörülerindeki değişimler ve mevcut psikolojik durumlarında değişimler de kaçınılmaz olmaktadır. Çalışanların karşı karşıya kaldığı bu değişimlerde iyimserlik ve kötümserlik algıları farklılaşabilmektedir. İyimserlik, bireyin geleceğiyle ilgili olumlu beklentilerine karşılık gelirken, kötümserlik de karşılaşacağı olayların olumsuz olacağı beklentisi durumudur. Bireylerin iyimserlik ve kötümserlik durumları işletmelerdeki üretkenlik için önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Luthans, 2012: 213-214).

Yaşam tatmini, bireyin isteklerinin ve beklentilerinin ne ölçüde karşılandığı ile ilgili bir kavramdır (Saldamlı, 2008: 700). Bireylerin iyimserlik ve kötümserlik durumlarındaki değişimler onların yaşamdan aldıkları hazzın değişimine neden olmaktadır. Bu duygu durumlarının birbirini etkilemesi bireyin çalışma yaşamındaki algı değişikliğine yol açarak üretkenliğini etkilemektedir.

Literatür incelendiğinde, afetlerin ve özellikle salgınlardan çalışma hayatını değiştirme durumunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Güler ve Çobanoğlu, 1994; McNeil, 2007; Özdemir, 2005). Afetlerde çalışanların iyimserlik ve kötümserlik algılarının nasıl oluştuğuna dair yapılan çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar, iyimserlik ve kötümserlik hissi ile çalışan stresi ve kaygısı (Yanboluoglu, 2018; Figley, 1995) ve örgütsel çıktılarını içermektedir (Luthans vd., 2004; Eryılmaz, 2015; Akshay, 2013). Yaşam tatmini ile iyimserlik ilişkilerini (Sürücü, 2016; Hırlak, 2017) içeren çalışmalar da literatürde yer almaktadır. Ancak aktif bir salgın döneminde çalışanlardaki iyimserlik ve kötümserlik düzeylerini yaşam tatmini ile ilişkilendirerek ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Salgınlardan dünya çapında pandemiye dönüşmesiyle ortaya çıkması nadir gerçekleşen olaylar olarak değerlendirilebilir. Buradan hareketle çalışma bir afet, salgın döneminde çalışanlarda görülen iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Özellikle salgının etkilerinin hissedildiği döneminin ilk ayında verilerin toplanmaya başlanması bakımından değerli bulgular sunmaktadır.

2. TEORİK ÇERÇEVE

Araştırmanın teorik çerçevesinde salgın hastalıklar, iyimserlik ile kötümserlik ve yaşam tatmini kavramları değerlendirilecektir.

2.1. Salgın Hastalıklar

İnsanlık tarihi boyunca dünya çapında kitlesel salgın hastalıklar görülmüştür. Bu salgın hastalıklar tüm dünyada sosyo-ekonomik radikal değişimlere yol açmış hatta ülkelerin yıkılmalarına sebep olmuştur. Roma ve Han imparatorluklarının yıkım sebeplerinden biri salgın hastalıklardır (McNeil, 2007: 262). Tarihsel salgınlar özellikle gemilerin okyanuslarda kıtalar arası hareketleriyle tetiklenmiştir. Öyle ki Amerika Kıta'sında 1500 yılında 50 milyon olan nüfus, 1650 yılında 4,5 milyona düşmüştür. 1757'de Orta Asya'da bulunan Türk Kalmuk Federasyonu'nun yıkılması çiçek hastalığı nedeniyle olmuştur (McNeil, 2007: 430-431). Bu örneklerde görüldüğü gibi salgın hastalıkların etkileri çok sarsıcı olmaktadır. Tarih boyunca en büyük can kayıplarıyla sonuçlanan salgınlar; Antoninus (Galen) salgını, Jüstinyen vebası, kara veba, Amerikan yerlilerine bulaştırılan suçiçeği, Cocoliztli salgınları, kolera salgınları, 3. veba salgını, tifüs salgını, İspanyol gribi, Asya gribi ve HIV(Aids) salgınlarıdır (Tarihte Görülen Salgın Hastalıklar, 2020).

31 Aralık 2019 tarihinde Çin'in Hubei Eyaleti Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve çok kısa bir sürede tüm dünyaya yayılan Covid-19 salgına yol açmış ve tüm dünyada pandemi ilan edilmiştir (www. covid19.saglik.gov.tr). Dünya Sağlık Örgütü'nün 21 Ocak 2020 tarihinden başlayarak yayınlamaya başladığı günlük durum raporuna göre koronavirüs vakaları 101 ülkeye dağılmıştır. 13 Haziran 2020 tarihli Dünya Sağlık Örgütü istatistiklere göre tüm dünyada vaka sayısı 7.553.182, vefat sayısı 423.349 olmuştur. Türkiye'de vaka sayısı 175.218, vefat sayısı 4778'dir (WHO, Coronavirusdisease 2019 (COVID-19) Situation Report-145). Bu dönemde Türkiye'de yaygın etkileri görülen salgında çalışma hayatını ve günlük hayatı düzenleyen çeşitli önlemler kanuni olarak alındı. Özellikle umuma açık iş yerlerine çeşitli düzenlemeler getirilerek, çalışma saatleri ve çalışma usûlleri kalabalık oluşturmaya engel olacak şekilde düzenlendi (T.C İçişleri Bakanlığı, Koronavirüs Konulu Ek Genelge, 2020). Ayrıca o dönem için tüm kamu çalışanlarına esnek çalışma sistemi getirildi (Resmi Gazete, Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, 2020, 4).

Salgın hastalıkların etkisi geniş bir alana yayılarak tüm çalışma sistemini etkilediği görülmektedir. Bu durumda gerek çalışma hayatında gerek sosyal hayatta çeşitli kısıtlamalar ve iş kayıpları mevcuttur. Böyle bir ortamda da özellikle çalışma hayatı içinde bulunan bireylerin psikolojileri ve gelecek beklentileri etkilenmektedir.

2.2. İyimserlik ve Kötümserlik

Her bireyin içinde bulunduğu durumu algılayış şekli ve geleceğe karşı bakışı farklıdır. Bazı bireyler meydana gelen olaylara daha olumlu yaklaşırken bazı bireyler de karamsar bir tutum sergilemektedir. İyimserlik ya da kötümserlik istemli ya da istemsiz olarak gerçekleşebilmektedir. Buradan hareketle kavramlar ayrı bir yaklaşımla ele alınacaktır.

İyimserlik kavramı yukarıda da ifade edildiği gibi bireyin olaylar karşısındaki tutumlarından biri olarak gerçekleşmektedir (Urgan ve Sevim, 2019: 70). Kavramlar teorik olarak pozitif psikolojik sermayenin unsurlarından biri olarak ele alınmaktadır. Pozitif psikolojik sermaye, bireylerdeki gerçekleştirme potansiyelini ortaya çıkararak onların daha mutlu ve üretken olmalarına ortam sağlayan bir bilim olarak ifade edilmekte olup,

iyimserlik de pozitif psikolojik sermayenin boyutlarından biridir (Seligman, 2005:5-6; Luthans, Luthans ve Luthans, 2004: 46). Tez ve antitez yaklaşımıyla bir konunun ele alınışı konuyu daha anlaşılır kılmaktadır. Bu anlamda kötümser insanlar olumsuz olayların sürekli olacağını var sayarken, iyimserler bunun tersini savunmaktadır. İyimserler güzel şeylerin sürekli olacağına inanmaktadır (Bocorny, 2005: 13). İyimser birey, kendi geleceğiyle ilgili olumlu beklentilere sahiptir. Bu beklenti durumu sağlıklı düşünebilen insanlara özgü bir durumdur. Bireysel farklılıklara atfedilerek, olayları olumlu yorumlayan bireylerin sahip olduğu bir niteliğe dönüşmektedir (Luthans, 2012: 213).

İyimser bireyler gelecekte başarılı olabilme güdüsüyle hareket etmektedir ve iç dinamikleri buna kılavuzluk yapmaktadır (Avey, Patera ve West, 2006: 45; Luthans, Vogelgesang ve Lester, 2006: 31; Luthans vd., 2004: 47). Bu dinamikler organizasyon içinde büyük bir güce dönüşmektedir. Kendinden emin ve motivasyonu yüksek çalışanların bir özelliği olarak iyimserlik, örgütsel başarıda önemli bir faktör olmaktadır (Akshay, 2013: 12). Burada dikkat edilmesi gereken unsur, iyimserlik ile gerçekliği algılamadaki muğlaklıktır. İyimserlik gerçekçi olduğu sürece olumlu çıktılara dönüşmektedir (Avey vd., 2006: 45). Her durumu iyimserlikle yorumlamak stratejik bir hataya da dönüşebilmektedir. Bu anlamda kontrollü bir kötümserlik dinamizmi tetikleyen yönü ile faydalı olmaktadır (Luthans, 2012: 214).

İyimserlik, pozitif psikoloji hareketinin ana bileşeni olarak ortaya çıkmasına rağmen, genelde insanlar tarafından bilinen bir konudur. Fiziksel ve psikolojik sağlık hakkındaki iyimserliğin pozitif etkileri akademik, politik ve mesleki başarıya yol açan sabır, başarı ve motivasyonla ilişkili olarak etkileri ispatlanmıştır. Aynı sebeple, kötümserliğin kendi iç dinamizmi içinde depresyon ve ölümlülüğü içermesi nedeniyle edilgenlik ve sosyal yabancılığa yol açtığı da çalışmalarla ortaya çıkarılmıştır (Luthans, 2012: 213).

Kötümserlik, genelleştirilmiş olumsuz sonuçlarla karşılaşma durumu öngörme olarak tanımlanmaktadır (Luthans, 2012: 213; Çetin ve Basım, 2012: 125; Eryılmaz, 2015: 388). Kötümserler olayları yorumlarken olumsuzlukları kendi içsel hatalarına dayandırmaktadır. Bu olumsuzluk halinin uzun süreceğini iddia ederek genelleştirmektedirler (Luthans, 2012: 213; Luthans vd., 2004: 47)

İyimserlik ve kötümserlik farklı şekillerde insan hayatını etkilemektedir (Erdoğan ve İraz, 2019: 56). Örgütsel alanda çalışma hayatına yansıyan bu durum, işi bırakma eylemine kadar gidebilmektedir (Keleş, 2011: 347). Yine örgütsel davranışta iyimserler ve kötümserler arasında görülen hayatı algılama şekil farklılığı organizasyonun performansını etkilemektedir (Jensen ve Luthans, 2006: 260; Larson ve Luthans, 2006: 81).

2.3.Yaşam Tatmini

İyi yaşamın ne olduğu insanlık tarihi boyunca cevabı aranan bir soru olmuştur. Sokrat Aristo ve Plato erdemli bir amaca ulaşma çabalarının iyi yaşamı getirdiğini ileri sürmüştür. Epicurus ve takipçileri kavramı olumlu duygulara sahip olma ve haz almayla özdeşleştirmişlerdir. Martin Seligman da dolu bir hayat ve anlamlı davranışlar birleşiminden mutluluğun ve dolayısıyla iyi yaşamın oluştuğunu ifade etmiştir (Hefferon ve Boniwell, 2011: 8).

İyi yaşamın başlıca konusu olan tatmin hissi, bireyin isteklerinin ve beklentilerinin karşılanma durumunu ifade etmektedir. Yaşam tatmini de bu beklentilerden elde edilen değer olmaktadır (Koç ve Kılıç; 2017: 381; Saldamlı, 2008: 708). Bireyin, belirli bir durumdaki duygu ve tutumlarının negatiften pozitive yönelimi olarak değerlendirilmektedir (Prasoon ve Chatuverdi, 2016: 26). Bireyin bu olumlu değerlendirmesi kendi yönettiği hayatını ne kadar sevdiğinin bir ölçüsü olmaktadır. Bilişsel öznel faktörlere sosyal faktörlerin eklenmesi ile oluşmaktadır. Bu yönüyle kaliteli bir hayata sahip olmayı nitelendirir. Kaliteli hayat, yaşanabilir bir çevre, bireyin kendi yaşam kabiliyeti, yaşamın fayda algısı ve yaşamdan duyulan memnuniyet bileşiminden oluşmaktadır (Veenhoven, 1996: 6). Yaşam memnuniyeti, yaşam kabiliyeti ile ilgili olmakla beraber, tüm yönüyle kaliteli bir yaşam, yaşam memnuniyeti ile ilgili olmamaktadır. Bir insan iyi bir hayata sahip olabilir ancak yaşamdan doyum sağlayamayabilir. Dolayısıyla yaşam tatmini içsel ve dışsal faktörlerin dengede olması ile oluşmaktadır (DeJonge, 2016: 864). Buradan hareketle öznel iyi oluşun bilişsel yaklaşımı olarak da tanımlanmaktadır (Proctor, 2017: 1; Kapteyn vd., 2009: 2; Prasoon ve Chatuverdi, 2016: 26).

Yaşam tatmini, ideolojik olarak 18. Yüzyılda aydınlanma düşüncesinden köken almaktadır. Bu açıdan var oluşun amacı yaşamın kendisidir. Kendini gerçekleştirme ve mutluluk, merkezi değer haline gelmektedir. 19. yüzyılda bu inanç, faydacı inançta kendini göstermiş, en iyi toplumun, mutluluğu en yüksek seviyede sağlanan toplumlarda oluştuğu tezi savunulmuştur. Yaşam tatmini, 20. yüzyılda sosyal reform için kaynak oluşturmuş, buradan da refah devleti ortaya çıkmıştır (Veenhoven, 1996: 1).

Dünyada ve Türkiye’de Covid-19 salgının etkilerinin devam etmesi nedeniyle, bu çalışmada mavi yakalı statüde çalışanlar, beyaz yakalı statüde çalışanlar ve çalışma gücünde olup herhangi bir işte çalışmayanların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeyleri ile sosyo-demografik özellikleri arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek ve literatüre bu alanda katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmamızda;

1. Pandemi sürecinde katılımcıların iyimserlik düzeyi nedir?
2. Pandemi sürecinde katılımcıların kötümserlik düzeyi nedir?
3. Pandemi sürecinde katılımcıların yaşam tatmini düzeyi nedir?
4. Pandemi sürecinde katılımcıların iyimserlik-kötümserlik ve yaşam tatmini düzeyleri ile;

1. Cinsiyet,
2. Yaş,
3. Medeni durum,
4. Eğitim durumu,
5. Çalışma statüsü,
6. Gelir durumu, değişkenlerine göre farklılık var mıdır? Ve farklılaşma

istatistiksel olarak anlamlı mıdır? Sorularına cevap aranmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada kullanılan araştırma modeli ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama modeli korelasyon ve karşılaştırma modeli olarak ikiye ayrılmaktadır. Korelasyon türü taramalar değişkenlerin birlikte değişimlerini ve bunun negatif ya da pozitif olup olmadığını belirlerken, karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli en az iki değişkenin bağımlı değişkene göre farklılaşp farklılaşmadığını inceleyen çalışmalardır (Kuzu, 2013: 26-27).

3.1. Evren ve Örneklem

Türkiye genelinde mavi yakalı statüde çalışanlar, beyaz yakalı statüde çalışanlar ve çalışma gücünde olup herhangi bir işte çalışmayan insanlar çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. İnternet üzerinden elde edilen örneklem sayısı 412'dir. Örneklem sayımız 0,05 güvenilirlik düzeyinde, 0,05 örnekleme hatası için evreni temsil edecek yeterliliktedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan; 2004: 50) Çalışma örneklemeine ait özellikler tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Özellikler		F	%	Özellikler		F	%
Cinsiyet	Kadın	281	68,2	Yaş	18-25	175	42,5
	Erkek	131	31,8		26-35	122	29,6
Medeni Durum	Evli	154	37,4		36-45	64	15,5
	Bekâr	258	62,6		46-55	42	10,2
Eğitim	İlköğretim	8	1,9		56 ve üzeri	9	2,2
	Lise	40	9,7		Gelir Durumu	2020 TL. ve altı	165
	Önlisans	97	23,5	2021-4000 TL.		101	24,5
	Lisans	195	47,3	4001-6000 TL.		78	18,9
	Lisansüstü	72	17,5	6001-8000 TL.		39	9,5
			8001 TL. ve üzeri	29		7,0	
Statü	Beyaz Yakalı	253	61,4	Örneklem	Toplam	412	100
	Mavi Yakalı	75	18,2				
	Çalışmayan	84	20,4				

Katılımcıların 131'i (%31,8) erkek, 281 (%68,2) kadın, 258'i (%62,6) bekâr, 154'ü (%37,4) evlidir. Katılımcıların 8'i (%1,9) ilköğretim, 40'ı (%9,7) lise, 97'si (%23,5) önlisans, 195'i (%47,3) lisans, 72,si (%17,5) lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir, Katılımcılar yaş değişkenine göre; 175'i(%42,5) 18-25 yaş, 122'si (%29,6) 26-35 yaş, 64'ü (%15,5) 36-45 yaş, 42'si (%10,2) 46-55 yaş ve 9 kişi (%2,2) 56 yaş ve üzeri olarak dağılırken, statülerine göre 253 kişi (%61,4) beyaz yakalı, 75 kişi (18,2) mavi yakalı ve 84 (%20,4) kişide herhangi bir işte çalışmayan grup olarak dağılmaktadır. Gelir değişkenine göre ise katılımcılar 165 kişi(%40,0) 2020 TL ve altı, 101 kişi (%24,5) 2021-4000 TL., 78 kişi(%18,9) 4001-6000 TL., 39 kişi (%9,5) 6001-8000 TL. ve 29 kişide (%7,0) 8001 TL. ve üzerinde gelir düzeyine sahip bulunmaktadır.

3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Veri toplama aracının birinci bölümünde katılımcıları ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Bu bölümde katılımcılardan cinsiyet, medeni durum, eğitim, yaş ve çalışma statüsü sorularına cevap vermeleri istenmiştir.

Veri toplama aracının ikinci bölümünde Çalışkan ve Uzunkol (2018) tarafından geliştirilen İyimserlik-Kötümserlik Ölçeğine yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçek Çalışkan ve Uzunkol tarafından 2018 yılında ergenler (11-16 yaş) için geliştirilmiştir. 16 maddeden oluşan ölçek iyimserlik ve kötümserlik olarak iki alt boyuttan oluşmaktadır. Çalışkan ve Uzunkol (2018) iyimserlik boyutunun Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısını, 0,86; kötümserlik için 0,82 olarak hesaplamıştır. 2019 yılında ölçeğinin sadece iyimserlik boyutunu üniversite öğrencileri örnekleminde kullanan Günay ve Çelik (2019) iyimserlik boyutunun Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısını 0,81

olarak bulgular olarak ölçeğin sadece ergenler için değil yetişkinler içinde güvenilir bir ölçek olduğunu göstermiştir.

Veri toplama aracının son bölümünde ise Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiş, Türkçe uyarlaması ise Bekmezci ve Mert (2018) tarafından yapılan Yaşam Tatmini Ölçeği'ne yer verilmiştir. Türkçe formu 5 madde ve 1 boyuttan oluşan ölçeğin Bekmezci ve Mert (2018) tarafından Cronbach Alfa (α) katsayısı 0,876 olarak bulgulanmıştır.

Bu çalışma kapsamında ölçeklerin güvenilir olup olmadığını saptamak için Cronbach Alfa (α) katsayılarına bakılmıştır. İyimserlik boyutunun

Cronbach Alfa (α) katsayısı 0,90, kötümserlik boyutunu Cronbach Alfa (α) katsayısı 0,89 olarak bulgulanmıştır. Yaşam Tatmini Ölçeğinin Cronbach Alfa (α) katsayısı 0,86 olarak bulgulanmıştır. Bu sonuçlara göre her iki ölçek de yüksek derecede güvenilir bir ölçek olarak değerlendirilmiştir (Kabakçı Yurdakul, 2013: 122).

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma için Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır (17.04.2020 tarih ve 220 no.lu karar). Araştırma için internet aracılığıyla anket tekniğiyle 20 Nisan 2020-15 Mayıs 2020 tarihleri arasında toplanan veriler SPSS 22,0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar kullanılmıştır.

Çalışma verileri toplandıktan sonra ikinci aşamada, çalışma amaçları doğrultusunda katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini ölçeklerine verdikleri cevaplar doğrultusunda katılımcı puanları elde edilmiştir.

Katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin hesaplanmasının ardından, elde edilen puanların demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı analiz edilmiştir. Katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin, farklı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını analiz etmeden önce kullanılacak analiz yönteminin (parametrik-nonparametrik) tespiti için normallik analizleri yapılmıştır. İyimserlik-Kötümserlik ölçeğinin çarpıklık değeri (0,083) ve basıklık değeri (0,752) ile Yaşam Tatmini Ölçeğinin çarpıklık değeri (-0,197) ve basıklık değeri (-0,537) -1 ve +1 arasında yer aldığı için verilerin normal dağıldığı varsayılmıştır (Ak, 2010: 73) ve bu doğrultuda parametrik testler (t testi ve ANOVA) kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda belirlenen bulaşıcı hastalık (COVID-19) ortamında iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin sayısal sonuçları, katılımcıların demografik özelliklerine göre iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzey farklılaşmalarını gösteren tablolar ve yorumları yer almaktadır.

4.1. Katılımcıların İyimserlik, Kötümserlik ve Yaşam Tatmini Düzeyleri

Bu bölümde katılımcıların 8 maddeden oluşan iyimserlik, 8 maddeden oluşan kötümserlik ve 5 maddeden oluşan yaşam tatmini düzeylerine ilişkin değerlendirmelerinin sayısal sonuçları incelenmiş ve sonuçlar tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların İyimserlik, Kötümserlik ve Yaşam Tatmini Düzeyleri

	N	Ort	Ss
İyimserlik	412	3,623	1,011
Kötümserlik	412	2,367	0,923
Yaşam Tatmini	412	3,112	0,914

Tablo 2'ye göre katılımcıların bulaşıcı hastalık ortamında (COVID-19) iyimserlik ortalamaları 3,623 (ss=1,01), kötümserlik ortalamaları 2,367 (ss=0,92) ve yaşam tatmini ortalamaları 3,112 (ss=0,91) olarak bulunmuştur.

4.2. Fark Testleri

Bu bölümde katılımcıların kişisel özelliklerine göre bulaşıcı hastalık ortamında iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerine göre farklılaşmalarını gösteren tablolara yer verilmiştir.

Katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin cinsiyet ve medeni durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren t testi sonuçları tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Değerlendirme Sonuçları

		N	Ort	Ss	T	P
İyimserlik	Kadın	281	3,562	1,017	-	0,07
	Erkek	131	3,754	0,996		
Kötümserlik	Kadın	281	2,438	0,930	2,287	0,02
	Erkek	131	2,216	0,893		
Yaşam Tatmini	Kadın	281	3,058	0,896	-	0,07
	Erkek	131	3,231	0,961		

Araştırma kapsamındaki katılımcıların cinsiyetlerine göre bulaşıcı hastalık (COVID-19) ortamında iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin yer aldığı *tablo 3'e* göre "kötümserlik" ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel anlamlılığa rastlanmıştır ($t=-2,287; p=0,02 < 0,05$). Bu sonuç; "bulaşıcı hastalık ortamında kadınlar ($2,438 \pm 0,930$) erkeklerden ($2,216 \pm 0,893$) daha kötümserdir" şeklinde yorumlanmıştır. İyimserlik ve yaşam tatmini düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel anlamlılığa rastlanmamıştır.

Katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin medeni durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren t testi sonuçları tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Değerlendirme Sonuçları

		N	Ort	Ss	T	P
İyimserlik	Evli	154	3,688	0,847	0,995	0,320
	Bekar	258	3,585	1,100		
Kötümserlik	Evli	154	2,101	0,810	-4,625	0,00
	Bekâr	258	2,526	0,951		
Yaşam Tatmini	Evli	154	3,384	0,860	4,757	0,00
	Bekâr	258	2,950	0,917		

Araştırma kapsamındaki katılımcıların medeni durumlarına göre bulaşıcı hastalık (COVID-19) ortamında iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin yer aldığı *tablo 4'e* "kötümserlik" ile medeni durum değişkeni arasında istatistiksel anlamlılığa rastlanmıştır ($t=-4,625$; $p=0,00<0,05$). Bu sonuca göre bulaşıcı hastalık ortamında bekârlar ($2,526\pm 0,951$) evlilerden ($t=2,101\pm 0,810$) daha kötümserdir. İyimserlik ile medeni durum değişkeni arasında istatistiksel anlamlılığa rastlanmamıştır. Katılımcıların medeni durumlarına göre yaşam tatmin düzeyleri incelendiğinde istatistiksel anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($t=4,757$; $p=0,00<0,05$). Bu sonuca göre salgın hastalık ortamında bekârların ($2,950\pm 0,917$) yaşam tatmin düzeyleri evli insanlardan ($3,384\pm 0,860$) daha düşüktür.

Katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Anova testi sonuçları *tablo 5'te* verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Değerlendirme Sonuçları

	Eğitim	N	Ort	Ss	F	P	Fark
İyimserlik	İlköğretim	8	3,531	1,494	2,575	0,037	3-5
	Lise	40	3,481	0,994			
	Ön Lisans	97	3,406	1,114			
	Lisans	195	3,672	0,991			
	Lisansüstü	72	3,873	0,820			
Kötümserlik	İlköğretim	8	3,688	0,685	7,163	0,00	1-2 1-3 1-4 1-5 3-5
	Lise	40	2,334	1,025			
	Ön Lisans	97	2,584	1,037			
	Lisans	195	2,292	0,831			
	Lisansüstü	72	2,151	0,801			
Yaşam Tatmini	İlköğretim	8	2,950	1,084	6,584	0,00	3-4 3-5
	Lise	40	3,120	0,871			
	Ön Lisans	97	2,751	0,972			
	Lisans	195	3,181	0,837			
	Lisansüstü	72	3,431	0,934			

Araştırma katılımcılarının bulaşıcı hastalık ortamında eğitim durumlarına göre, iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerini gösteren *tablo 5'e* göre, katılımcıların iyimserlik ($F=0,037$; $p=0,037 < 0,05$), kötümserlik ($F=7,163$; $p= 0,00 < 0,05$) ve yaşam tatmini düzeyleri ($F=6,584$; $p=0,00 < 0,05$) ile eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel anlamlılığa rastlanmıştır.

Katılımcıların iyimserlik farkının hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc (Tukey) analizi sonucunda; farklılığın önlisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip katılımcılar arasında olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuca göre ön lisans düzeyinde eğitime sahip katılımcıların iyimserlik düzeyleri ($3,406 \pm 1,114$), lisansüstü düzeyinde eğitime sahip katılımcıların iyimserlik düzeylerinden ($3,873 \pm 0,820$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür.

Katılımcıların kötümserlik farkının hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc (Tukey) analizi sonucunda; farklılığın ilköğretim ve lise, ilköğretim ve önlisans, ilköğretim ve lisans, ilköğretim ve lisansüstü ve önlisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip katılımcılar arasında olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuca göre ilköğretim düzeyinde eğitime sahip katılımcıların kötümserlik düzeyleri ($3,688 \pm 0,685$), lise ($2,334 \pm 1,025$), önlisans ($2,584 \pm 1,037$), lisans ($2,292 \pm 0,831$) ve lisansüstü ($2,151 \pm 0,801$) eğitim düzeyine sahip katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksektir. Ayrıca önlisans düzeyinde eğitime sahip katılımcıların kötümserlik düzeyleri ($2,584 \pm 1,037$) lisansüstü eğitime sahip bireylerin kötümserlik düzeyinden ($2,151 \pm 0,801$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir.

Katılımcıların yaşam tatmini düzeyleri farkının hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc (Tukey) analizi sonucunda; farklılığın önlisans ve lisans, önlisans ve lisansüstü düzeyinde eğitim durumuna sahip katılımcılar arasında olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuca göre önlisans düzeyinde eğitime sahip katılımcıların yaşam tatmini düzeyleri ($2,751 \pm 0,972$), lisans ($3,181 \pm 0,837$) ve lisansüstü ($3,431 \pm 0,934$) eğitim düzeyine sahip katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşüktür.

Katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Anova testi sonuçları *tablo 6'da* verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Yaşlarına Göre Değerlendirme Sonuçları

	Yaş	N	Ort	Ss	F	P	Fark
İyimserlik	18-25	175	3,549	1,126	1,890	0,11	
	26-35	122	3,768	0,924			
	36-45	64	3,742	0,858			
	46-55	42	3,417	0,861			
	56 ve üzeri	9	3,222	1,294			
Kötümserlik	18-25	175	2,680	0,996	9,800	0,00	1-2 1-3 1-4
	26-35	122	2,158	0,761			
	36-45	64	2,137	0,933			
	46-55	42	2,027	0,664			
	56 ve üzeri	9	2,347	0,652			

Yaşam Tatmini	18-25	175	2,907	0,933	4,946	0,00	1-2 1-3
	26-35	122	3,243	0,756			
	36-45	64	3,425	0,989			
	46-55	42	3,071	0,999			
	56 ve üzeri	9	3,311	1,001			

Araştırma katılımcılarının bulaşıcı hastalık ortamında yaşlarına göre iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerini gösteren *tablo 6'ya* göre katılımcıların iyimserlik ($F=1,890$; $p=0,111 > 0,05$), düzeyleri ile yaş değişkeni arasında istatistiksel anlamlılığa rastlanmazken, kötümserlik ($F=9,800$; $p=0,00 < 0,05$) ve yaşam tatmini düzeyleri ($F=4,946$; $p=0,001 < 0,05$) ile yaş değişkeni arasında istatistiksel anlamlılığa rastlanmıştır.

Katılımcıların kötümserlik farkının hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için yapılan post-hoc (Tukey) analizi sonucunda; farklılığın 18-25 yaş ile 26-35 yaş arasında, 18-25 yaş ile 36-45 yaş arasında ve 18-25 yaş ile 46-55 yaş arasındaki gruplar arasında, olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuca göre 18-25 yaş arasında bulunan katılımcıların kötümserlik düzeyleri ($2,680 \pm 0,996$), 26-35 yaş ($2,158 \pm 0,761$) ve 36-45 yaş ($2,137 \pm 1,933$) arasında olan katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksektir.

Katılımcıların yaşam tatmini düzeylerindeki farklılığın 18-25 yaş ile 26-35 yaş arasında, 18-25 yaş ile 36-45 yaş arasındaki katılımcılardan kaynaklandığı bulgulanmıştır. Bu sonuca göre 18-25 yaş arasında bulunan katılımcıların yaşam tatmini düzeyleri ($2,907 \pm 0,933$), 26-35 yaş ($3,243 \pm 0,756$) ve 36-45 yaş ($3,425 \pm 0,989$), arasında olan katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşüktür.

Katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin gelirlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Anova testi sonuçları *tablo 7'de* verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Gelirlerine Göre Değerlendirme Sonuçları

	Gelir	N	Ort	Ss	F	P	Fark
İyimserlik	2020 TL. ve altı	165	3,552	1,117	2,193	0,069	
	2021-4000 TL.	101	3,573	0,998			
	4001-6000 TL.	78	3,593	0,848			
	6001-8000 TL.	39	4,064	0,895			
	8001 TL. ve üzeri	29	3,694	0,902			
Kötümserlik	2020 TL. ve altı	165	2,713	1,020	11,731	0,000	1-2, 1-3, 1-4, 1-5
	2021-4000 TL.	101	2,239	0,839			
	4001-6000 TL.	78	2,141	0,657			
	6001-8000 TL.	39	1,904	0,770			
	8001 TL. ve üzeri	29	2,078	0,776			
Yaşam Tatmini	2020 TL. ve altı	165	2,836	0,955	11,994	0,001	1-3, 1-4, 1-5
	2021-4000 TL.	101	3,057	0,839			
	4001-6000 TL.	78	3,277	0,810			
	6001-8000 TL.	39	3,677	0,790			
	8001 TL. ve üzeri	29	3,676	0,762			

Araştırma katılımcılarının bulaşıcı hastalık (COVID-19) ortamında gelirlerine göre iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerini gösteren *tablo 7'ye* göre katılımcıların iyimserlik ($F=2,193$; $p=0,069>0,05$) düzeyleri ile gelir değişkeni arasında istatistiksel anlamlılığa rastlanmazken, kötümserlik ($F=11,731$; $p= 0,00 < 0,05$) ve yaşam tatmini düzeyleri ($F=11,994$; $p=0,001 < 0,05$) ile yaş değişkeni arasında istatistiksel anlamlılığa rastlanmıştır.

Yapılan post-hoc analizine (Tukey) göre katılımcıların kötümserlik farkı gelir düzeyi 2020 ve altı olan gruptan kaynaklanmaktadır. Gelir düzeyi 2020 ve altı olan grubun kötümserlik düzeyi ($2,713\pm1,020$), gelir düzeyi 2021-4000 TL. ($2,239\pm0,839$), gelir düzeyi 4001-6000 TL. ($2,141\pm0,657$), 6001-8000 TL. ($1,904\pm 0,770$) ve 8001 TL. ve üzeri ($2,078\pm0,776$) olan gruptan anlamlı şekilde yüksektir.

Katılımcıların yaşam tatmini düzeylerindeki farklılık ise yine gelir düzeyi 2020 ve altı olan gruptan kaynaklanmaktadır. Gelir düzeyi 2020 ve altı olan grubun yaşam tatmin düzeyi ($2,836\pm0,955$), gelir düzeyi 4001-6000 TL. ($3,277\pm0,810$), 6001-8000 TL. ($3,677\pm 0,790$) ve 8001 TL. ve üzeri ($3,676\pm0,762$) olan gruptan anlamlı şekilde düşüktür.

Katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin çalışma statülerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren Anova testi sonuçları *tablo 8'de* verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Statülerine Göre Değerlendirme Sonuçları

	Statü	N	Ort	Ss	F	P	Fark
İyimserlik	Beyaz Yakalı	253	3,792	0,926	10,151	0,000	1-2 1-3
	Mavi Yakalı	75	3,263	1,118			
	Çalışmayan	84	3,435	1,061			
Kötümserlik	Beyaz Yakalı	253	2,194	0,819	12,389	0,000	1-2 1-3
	Mavi Yakalı	75	2,687	1,016			
	Çalışmayan	84	2,604	1,009			
Yaşam Tatmini	Beyaz Yakalı	253	3,241	0,888	7,900	0,000	1-2
	Mavi Yakalı	75	2,787	0,982			
	Çalışmayan	84	3,017	0,882			

Araştırma katılımcılarının bulaşıcı hastalık (COVID-19) ortamında statülerine göre iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerini gösteren *tablo 8'e* göre; katılımcıların iyimserlik ($F=10,151$; $p=0,000< 0,05$), kötümserlik ($F=12,389$; $p= 0,00 < 0,05$) ve yaşam tatmini düzeyleri ($F=7,900$; $p=0,001 < 0,05$) ile statü değişkeni arasında istatistiksel anlamlılığa rastlanmıştır.

Yapılan post-hoc analizine (Tukey) göre katılımcıların iyimserlik farkı beyaz yakalı çalışanlardan kaynaklanmaktadır. Beyaz yakalı çalışan grubunun iyimserlik düzeyi ($3,792\pm0,926$), mavi yakalı çalışan grubunun iyimserlik düzeyinden ($3,263\pm1,118$) ve çalışmayan grubun iyimserlik düzeyinden ($3,435\pm1,061$) anlamlı şekilde yüksektir.

Kötümserlik farkı ise yine beyaz yakalı çalışan grubundan kaynaklanmaktadır. Beyaz yakalı çalışan grubunun kötümserlik düzeyi ($2,194\pm0,819$), mavi yakalı çalışan grubunun kötümserlik düzeyinden ($2,687\pm1,016$) ve çalışmayan grubun kötümserlik düzeyinden ($2,604\pm1,009$) anlamlı şekilde düşüktür.

Katılımcıların yaşam tatmini düzeylerindeki farklılık ise mavi yakalı ve beyaz yakalı çalışanlar arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Beyaz yakalı çalışan grubunun yaşam tatmini düzeyi ($3,241 \pm 0,888$), mavi yakalı çalışan grubunun yaşam tatmini düzeyinden ($2,787 \pm 0,982$) anlamlı şekilde yüksektir.

5. SONUÇ

Bu araştırma Covid-19 pandemi süreci başlangıcında çalışanların ve her hangi bir işte çalışmayanların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerini ortaya çıkarmak için yapılmıştır. Bu amaçla katılımcıların iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerini ortaya çıkaracak hipotezler kurulmuştur. Araştırmada yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan ilk sonuca göre, çalışanların iyimserlik düzeyi, 3,623, kötümserlik düzeyi 2,367 ve yaşam tatmini düzeyi ise 3,112 olarak ortaya çıkarılmıştır. Bu verilere göre genel olarak iyimserlik düzeyi yüksek görünmektedir. İkinci değerlendirme katılımcıların demografik verileri ile elde edilen sonuçlarla ilgilidir. Hastalık ortamında kadınların kötümserlik düzeyleri ($2,438 \pm 0,93$) erkeklerden ($2,216 \pm 0,893$) daha yüksektir. Bekâr kadınlar ($2,526 \pm 0,951$) evlilerden ($2,101 \pm 0,810$) daha kötümserdir. Aynı şekilde bekâr katılımcıların ($2,950 \pm 0,917$) yaşam tatmin düzeyleri evlilerden ($3,384 \pm 0,860$) düşüktür. Eğitim durumları ile iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeyleri incelendiğinde, önlisans düzeyinde eğitime sahip olanların iyimserlik düzeyleri ($3,406 \pm 1,114$), lisans düzeyinde eğitime sahip olanlardan ($3,873 \pm 0,820$) düşük olduğu ortaya çıkarılmıştır. Kötümserlik açısından da ilköğretim mezunu çalışanlar ($3,688 \pm 0,685$), lise ($2,334 \pm 1,025$), ön lisans ($2,584 \pm 1,037$), lisans ($2,292 \pm 0,831$) ve lisansüstü ($2,151 \pm 0,801$) çalışanlara göre daha yüksek kötümserliğe sahiptir. Aynı şekilde önlisans mezunlarının ($2,584 \pm 1,037$), lisansüstü eğitime sahip olanlara ($2,151 \pm 0,801$) göre kötümserlik oranı yüksek çıkmıştır. Önlisans eğitime sahip katılımcıların yaşam tatmin düzeyleri ($2,751 \pm 0,972$), lisans ($3,181 \pm 0,837$) ve lisansüstü ($3,431 \pm 0,934$) eğitim düzeyine sahip çalışanlardan daha düşüktür. Yaş değerlendirmesi söz konusu olduğunda 18-25 yaş arasında bulunan katılımcıların kötümserlik düzeyleri ($2,680 \pm 0,996$), 26-35 yaş ($2,158 \pm 0,761$) ve 36-45 yaş ($2,137 \pm 1,933$) düzeyinden yüksektir. Bu yaş grubunun yaşam tatmin düzeyi de ($2,907 \pm 0,933$), 26-35 yaş ($3,243 \pm 0,756$) ve 36-45 yaş ($3,425 \pm 0,989$) grubundan düşük olarak ortaya çıkarılmıştır. Gelir düzeyi açısından geliri 2020 ve altı olan grubun kötümserlik düzeyi tüm guruplardan yüksek ($2,713 \pm 1,020$), yaşam tatmini de ($2,836 \pm 0,955$) tüm guruplardan daha düşük olduğu ortaya çıkarılmıştır. Beyaz yakalı çalışanların iyimserliği ($3,792 \pm 0,926$), mavi yakalı ($3,263 \pm 1,118$) ve çalışmayan gruptan ($3,435 \pm 1,061$) daha yüksek çıkmıştır. Beyaz yakalılar aynı zamanda en az kötümserliğe sahip gruptur ($2,194 \pm 0,819$). Mavi yakalı grup, kötümserliği ($2,687 \pm 1,1,016$) çalışmayan gruptan daha düşük bir seviyededir. Son olarak da beyaz yakalı çalışanların yaşam tatmini ($3,241 \pm 0,888$), mavi yakalılardan ($2,787 \pm 0,982$) daha yüksek olarak bulunmuştur.

Yapılan araştırma bazı araştırma sonuçlarıyla paralel sonuçlar içermektedir. Sürücü (2016) yapmış olduğu araştırmada otel çalışanlarında orta düzeyde iyimserlik ve yaşam doyumu tespit etmiştir. Mert ve Bekmezci (2016) evli ve kariyerli çalışanlar arasında yapmış olduğu çalışmada kadınların erkeklerden daha yüksek iş tatminine sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Hırlak vd. (2017) öğrenciler ile yaptığı çalışmada iyimserlik ve

yaşam doyumunu demografik faktörlerle ele almış ve anlamlı bir fark bulmamıştır. Bu çalışmayla da farklılaşmaktadır.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde Covid-19 pandemisinde, çalışanların ve çalışmayan grubun, iyimserlik, kötümserlik ve yaşam tatmini düzeylerinin farklı düzeylerde gerçekleşmiş olduğu ve katılımcıların demografik verilerine göre de anlamlı bir şekilde farklılaşma gösterdiği dikkati çekmektedir. Özellikle eğitim durumu ve gelir durumu olarak en alt seviyede olan çalışanlardaki iyimserlik ve yaşam tatmini düzeyi düşüktür. Bu sonuçlara göre çalışma hayatının salgın dönemlerinde spesifik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Hastalık döneminde işini kaybetme tehlikesi yaşayan ve geçici süreyle işlerini bırakmak durumunda olan çalışanlar olmuştur. Buradan hareketle çalışmayan gruptaki kötümserlik düzeyi yüksekliği ve yaşam tatmini düzey düşüklüğünün dikkatle değerlendirilmesi gereken bir sonuç olduğu ortaya çıkmaktadır. Salgın hastalık öngörülebilir bir durum olmamakla beraber, bireylere iş güvencelerinin sağlanabilmesi önem arz etmektedir.

Dünya pandemilerinin yaklaşık yüz yılda bir gerçekleştiği ve oldukça fazla can kaybına yol açtığı bilinmektedir. Yapılan bu araştırma, belirsizliğin oldukça fazla yaşandığı, hayatın her alanında radikal tedbirlerin alındığı bir dönemde planlanıp gerçekleştirilmesinden dolayı önem arz etmektedir. İnsanların daha önce hiç tecrübe etmedikleri bir salgınla karşı karşıya kalarak yaşam alışkanlıklarını değiştirmeleriyle gerçekleşen durumu ortaya koyması bakımından değerli veriler içermektedir.

KAYNAKÇA

Ak, B. (2010). Hipotez testi. Şeref Kalaycı (Ed.), SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde (s. 73-82), Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Akshay, M. (2013). Efficacy, Hope, Optimism and Resilience at Work Place-Positive Organizational Behavior. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 3(10): 1-4.

Avey, J. B., Patera, J. L. ve West, B. J. (2006). The Implications of Positive Psychological Capital on Employee Absenteeism. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 13 (2): 42-60.

Bekmezci, M. ve Mert, İ. S. (2018). Yaşam Tatmini Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Toros Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8): 166-177.

Bockorny, K. M. (2015). Psychological Capital, Courage, and Entrepreneurial Success. Doktora Tezi, The College of Business at Bellevue University, Nebraska.

Çalışkan, H. Ve Uzunkol, E. (2018). Ergenlerde İyimserlik-Kötümserlik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 6(2): 78-95.

Çetin, F. ve Basım, H. N. (2012). Örgütsel Psikolojik Sermaye: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması. *Amme İdaresi Dergisi*, 45(1): 121-137.

De Jonge, T., Veenhoven, R., Kalmijn, W. ve Arends, L. (2016). Pooling Time Series Based on Slightly Different Questions About the Same Topic Forty Years of Survey Research on Happiness and Life Satisfaction in the Netherlands. *Soc. IndicRes.*, 126, 863-891.

Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. ve Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1): 71-75.

Erdoğan, P. ve İraz, R. (2019). Örgütsel Vatandaşlık, Örgütsel Sinizm ve Tükenmişliğe Pozitif Psikolojik Sermaye Etkisi. Konya: Eğitim Yayınevi.

Eryılmaz, A. (2015). Sistem Yaklaşımı Açısından Kötümserlik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(4): 391-400.

Figley, C. R. (1995). *Compassion Fatigue: Coping With Secondary Traumatic Stress Disorder*. New York: Brunner/Mazel.

Güler, Ç. ve Çobanoğlu, Z. (1994). Afetler. *Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi*, No: 33.

Günay, A. ve Çelik, R. (2019). Kariyer Stresinin Psikolojik İyi Oluş ve İyimserlik Değişkenleriyle Yordanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(33): 205-218.

Hefferon, K. ve Boniwell, I. (2011). *Positive Psychology: Theory, Research and Applications*. New York: Open University Press.

Hırlak, B., Taşlıyan, M. ve Sezer, B. (2017). İyimserlik ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki ve Demografik Özellikler Bağlamında Algı Farklılıkları: Bir Alan Araştırması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1): 95-116.

Jensen, S. M. ve Luthans, F. (2006). Relationship Between Entrepreneurs Psychological Capital and Their Authentic Leadership. *Journal of Managerial Issues*, 18(2): 254-273.

Kabakçı Yurdakul, I. (2013). Veri toplama araçlarında bulunması gereken nitelikler. A. A. Kurt (Ed.) *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde*: 117-138, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1708.

Kapteyn, A. S., James P. ve van Soest, A. H. O. (2009). *Life Satisfaction*. İza Discussion Paper, No. 4015.

Keleş, H. N. (2011). Pozitif Psikolojik Sermaye: Tanımı, Bileşenleri ve Örgüt Yönetimine Etkileri. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2): 343-350.

Koç, S. ve Kılıç, Y. (2017). Genel Yaşam Tatmini Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. IX. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Birliği Kongresi, 11-14 Mayıs 2017, Ordu Üniversitesi, Ordu. Eğitim Araştırmaları Birliği, Ordu.

Kuzu, A. (2013). Araştırmaların planlanması. A. A. Kurt (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde*: 19-45, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1708.

Larson, M. ve Fred, L. (2006). Potential Added Value of Psychological Capital in Predicting Work Attitudes. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 13(2):76-92.

Luthans, F., Luthans, K. W. ve Luthans, B, C. (2004). Positive Psychological Capital: Beyond Human and Social Capital. *Business Horizons*, 47(1): 45-50.

Luthans, F., Vogelgesang, G. R. ve Lester, P. B. (2006). Developing the Psychological Capital of Resiliency. *Human Resource Development Review*, 5(1): 25-44.

Luthans, F. ve Youssef, C. M. (2007). Emerging Positive Organizational Behavior. *Journal of Management*, 33, 321-349.

Luthans, F. (2012). *Organizational Behavior*. New York: McGraw-Hill Irwin.

Mert, İ. S. ve Bekmezci, M. (2016). İki Kariyerli Aile Çalışanlarında İş ve Yaşam Tatmini. *Gaziantep Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Türk Sosyal Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 43-54.

- McNeil, W. (2007). Dünya Tarihi. A. Şenel (Çev.), Ankara: İmge.
- Özdemir, H. (2005). Salgın Hastalıklardan Ölümler. Türk Tarih Kurumu Yayınları, 16. Dizi, Sayı: 104.
- Prasoon, R. ve Chatuverdi, K. K. (2016). Life Satisfaction: A Literatüre Review. International Journal of Management Humanities and Social Sciences, 1(2): 25-32.
- Proctor, C. L., Linley, P. A., ve Maltby, J. (2017). Life Satisfaction. Inbook: Encyclopedia of Adolescence, 1-12.
- Resmi Gazete. (2020). Covid-19 kapsamında kamu çalışanlarına yönelik ilave tedbirler. <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/CumhurbaskanligiGenelgeleri/20200322-4.pdf>. Erişim Tarihi: 8.04.2020.
- Saldamlı, A. (2008). Otel İşletmelerinde Bölüm Yöneticilerinin İş ve Yaşam Tatminini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması. Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, 25(2): 694-720.
- Seligman, M. E. P. (2005). Positive psychology, positive prevention and positive therapy. C. R. Snyder ve S. J. Lopez (Eds.) Handbook of positive psychology içinde: 1-9, Cary, NC, USA: Oxford University Press.
- Sürücü, Ö. (2016). İş Yaşantısında İyimserlik, Yaşam Doyumu ve Mutluluk; Otel İşletmelerinde Çalışan İş Görenlere Yönelik Bir Uygulama. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(43): 2170-2176.
- Aktan, S. (2020). Tarihteki en ölümcül salgın hastalıklar neden ortaya çıktı ve nasıl sona erdi?. <https://www.tr.euronews.com>, Erişim Tarihi: 8.04.2020.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Covid-19 (Sars-CoV2 Enfeksiyonu) Rehberi, (2020). https://www.eng.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/03/COVID-19_Rehberi. Erişim Tarihi: 8.04.2020.
- T.C Sağlık Bakanlığı Korona Tablosu (2020). Kurum ve kuruluşlara yönelik önlemler. <https://www.covid19.saglik.gov.tr>. Erişim Tarihi: 8.04.2020.
- T.C İçişleri Bakanlığı (2020). Koronavirüs Konulu Ek Genelge. <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-koronavirus-tedbirleri-konulu-ek-genelge>. Erişim Tarihi: 8.04.2020.
- Urgan, S. ve Sevim, Ş. (2019). Uluslararası Sağlık Kuruluşlarında Sosyal Sermaye ve Pozitif Psikoloji Etkileşiminde Kültürel Zekâ. Konya: Eğitim.
- Veenhoven, R. (1996). The Study of Life Satisfaction. W. E. Saris, R. Veenhoven, A. C. Scherpenzeel ve B. Bunting (Eds), A comparative study of satisfaction with life in Europe. Eötvös University Press, ISBN963 463 081 2, 11-48.
- WHO. (2020). Coronavirusdisease (COVID-2019) situation reports-145. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports>, Erişim Tarihi: 13.06.2020.
- Yanboluoğlu, Ö. (2019). İkincil Travmatik Stresin Meslek Elemanları Üzerindeki Etkileri: Bir Derleme Çalışması. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(36): 141-164.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan S. (2014). Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri (4. Baskı), Ankara: Detay Yayınları.